

Les dades que no tenim – Xavier Altafulla Tarraga

🕒 16 d'abril de 2024

Autoria: Vadim Ermak. Font: iStock

L'11 de gener es va aprovar la iniciativa europea anomenada **Data Act**. Aquesta normativa vol establir un marc per a un tractament just de les dades dins de la Unió Europea. Això es concreta en l'obligació que tindran els fabricants de dispositius que generin dades de cedir-ne el control a les persones usuàries, que podran triar a quin proveïdor les cedeixen, i canviar-lo quan vulguin. També fixa les condicions amb què el sector públic podrà accedir a dades del sector privat, que sovint li interessin.

En l'àmbit dels productes de consum, podrem triar amb qui volem compartir les dades del nostre rellotge intel·ligent, del nostre cotxe o de la nostra instal·lació domòtica. La idea és afavorir la competència i la innovació de noves empreses amb serveis que puguin aportar més valor que els del mateix fabricant. En l'àmbit de la manufactura, l'agricultura o la construcció, els propietaris de maquinària industrial podran triar amb qui volen fer el manteniment, cosa que empenyerà els costos

a la baixa. Es tracta de donar el control a qui ha comprat el producte i genera dades amb el seu ús, no a qui l'ha fet.

Sembla que aquesta mesura és un moviment en la bona direcció per equilibrar l'asimetria de poder que hi ha actualment. És previsible que aquesta iniciativa agradi més aviat poquet als grans fabricants de dispositius mòbils, de cotxes elèctrics o d'electrodomèstics connectats, perquè els treu la posició dominant en la cadena de valor, i és probable que es queixin que la normativa perjudica la inversió en innovació (la seva). Serà un procés llarg, perquè no **entra en vigor fins al setembre de 2025**, i perquè els productes han d'estar dissenyats des de l'inici per facilitar la compartició de les dades.

Un altre objectiu que destaca de la normativa és l'establiment de les condicions amb les quals el sector públic pot accedir a dades del sector privat. En el **capítol 5 del Reglament (UE) 2023/2854, de 13 de desembre de 2023, sobre normes harmonitzades per a un accés just a les dades i el seu ús (articles 14-22)**, es detalla que aquest accés és excepcional, justificat per raons d'emergència, i que no es pot forçar la cessió de les dades quan estiguin a la venda a un preu de mercat.

Si parlem de dades en mans privades que interessin el sector públic, els dos exemples més paradigmàtics són els de les plataformes de pagament amb targeta i els de les operadores de telecomunicacions. En el primer cas, aquestes dades ens permeten tenir una radiografia de l'evolució de l'activitat comercial, per tipologia de comerç, territori, dia i hora. En el segon cas, les operadores de telecomunicacions ens poden facilitar informació sobre els desplaçaments dins d'un territori: recorreguts, pernoctacions o persones estrangeres, entre d'altres.

Més enllà d'aquests dos exemples principals, hi ha molts casos en els quals les dades del sector privat anirien bé al sector públic. Els portals immobiliaris tenen la millor fotografia de l'oferta, en quantitat i en preu. Google Maps sap abans que ningú quan hi ha un embús de trànsit. Les benzineres ens podrien dir l'evolució del consum de carburant per tipus: ocupacions d'aparcaments privats, companyies de transport, oferta i audiències d'oci i lleure privat. En moltes d'aquestes situacions, les dades podrien estar disponibles quasi en temps real, sempre respectant-ne la llei i l'anonimat, però amb una certa elaboració de perfil que ens permeti treure valor, per tipus de transacció, per hora del dia o per nacionalitat del client.

En algunes d'aquestes situacions, l'empresa que disposa d'aquestes dades no s'ha plantejat mai vendre-les o cedir-les. En altres ocasions, ens les poden cedir de manera altruista, com és el cas de les dades del consum d'energia i aigua amb què s'ha fet el **Mapa d'energia del Prat** de Llobregat. També hi ha casos com els de Movistar, Redsys o Idealista, que ens reben amb un somriure d'orella a orella i fregant-se les mans quan les hi demanes, perquè ja han entès el valor que tenen aquestes dades i les tenen integrades com a producte al seu portafolis de solucions.

En aquests casos, per tal de justificar la inversió, hauríem de defensar que el benefici social net derivat de la millora de les polítiques públiques és superior al cost, mirant de concretar els impactes. Les dades de les operadores ens poden ajudar a fer millors polítiques de mobilitat, i les de l'evolució dels pagaments amb targeta ens poden informar de les tendències de consum i ens ajuden a afinar les polítiques de foment del comerç.

Això no obstant, sempre haurem d'estar a l'aguait pels biaixos que podem introduir amb la mesura. D'una banda, si mirem els pagaments fets amb targeta, deixem fora de la fotografia els que fan pagaments en metàl·lic, que serà, sobretot, gent gran. I si mirem els moviments dels clients de Movistar, ens centrarem amb gent que té un mòbil d'empresa i deixarem fora els que fan servir en major proporció operadors mòbils virtuals, sobretot jovent. D'altra banda, la forma del mercat també impacta en la qualitat de les dades. Redsys té una quota de mercat de prop del 90 % com a plataforma de pagament amb targeta, motiu pel qual seria una bona opció establir un contracte amb aquesta empresa. Però pel que fa a les operadores de telecomunicacions, no n'hi ha cap que superi el 25 % de la quota de mercat.

La mida de l'organització és important a l'hora de plantejar la despesa i la generació de valor amb aquesta informació. L'Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona compra algunes d'aquestes dades de manera habitual. Els ajuntaments mitjans fem alguns projectes pilot puntuals, o bé aprofitem per demanar-les quan posem a concurs les telecomunicacions. I els ajuntaments petits ni s'ho plantegen. Com a país, hauríem de reflexionar sobre el sentit que té explotar un actiu estratègic de manera tan desigual.

Les dades també són un actiu sobre el qual resulta difícil anticipar-ne el valor abans de veure-les. Et poden mostrar realitats que no coneixes, o poden no aportar-te res. No es pot saber abans. És per això que comprar-les suposa un cert "acte de fe". Però és trist que l'Administració hagi de pagar per això, quan el seu objectiu és el bé comú.

La normativa europea diu que no podem obligar les empreses a facilitar-nos les dades quan estiguin disponibles a un preu de mercat. Però, què és un preu de mercat? Es pot parlar de mercat quan les dades són propietat d'una sola empresa? A banda de les administracions, qui són els clients potencials? Les empreses propietàries de les dades haurien de rebre una compensació com a incentiu per vigilar-ne la qualitat i no deixar que s'escolin per l'aigüera. No obstant això, deixar que posin el preu que vulguin, cosa que tendeix a capturar tot el valor que generen, sembla excessiu.

De la mateixa manera que els hotels, les línies aèries i les companyies de subministraments, tenen l'obligació de comunicar a la policia els seus clients a fi de garantir el principi de la seguretat, seria defensable que les companyies que hagin trobat unes dades de valor com a conseqüència de la digitalització de la seva activitat principal les posin al servei comú a un preu raonable per invocar el principi de qualitat: la qualitat del servei públic.

Com deia Marx (Groucho, i no Karl) hi ha coses que són més importants que els diners, però són molt cares.

Xavier Altafulla Tarraga

Cap de secció de Bon Govern a l'Ajuntament del Prat de Llobregat